

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi erikoissairaanhoidolain, Helsingin yliopistollisesta keskussairaalaasta annetun lain ja kansanterveyslain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi erikoissairaanhoidolain säännöstä, jonka perusteella Suomessa oleskelevalla Suomen kansalaisella on aina yhtäläinen oikeus erikoissairaanhoidon kuin kunnan asukkaalla, vaikka hän asuisi ulkomailla. Kansalaisuuteen perustuva erilainen kohtelu ehdotetaan kumottavaksi. Kansanterveyslakiin ehdotetaan tehtäväksi vastaava muutos.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että erikoissairaanhoidolakiin otettaisiin pohjoismaiseen kielisopimukseen perustuva säännös Pohjoismaiden kansalaisten oikeudesta käyttää omaa kieltään asioidessaan terveydenhuoltoviranomaisten kanssa. Helsingin yliopistollisesta keskussairaalaasta annettuun lakiin ehdotetaan otettavaksi viittaussäännös tähän säännökseen.

Erikoissairaanhoidolaissa ehdotetaan lisäksi säädettäväksi, että korvauksesta, jonka sairaanhoitopiirin kuntainliitto, johon potilaan kotikunta kuuluu, suorittaa hoidon antaneelle sairaanhoitopiirin kuntainliitolle, voitaisiin periä 16 prosentin vuotuinen viivästyskorko. Viittaussäännöksen perusteella tätä sovellettaisiin myös Helsingin yliopistollisessa keskussairaalaissa.

Erikoissairaanhoidolaissa, Helsingin yliopistollisesta keskussairaalaasta annetussa laissa ja kansanterveyslaisissa ehdotetaan säädettäväksi, että niistä voidaan poiketa Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen perusteella.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan kuukauden kuluttua siitä, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

PERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne ja ehdotetut muutokset

Erikoissairaanhoidolain (1062/89) 3 §:ssä säädetään kunnan velvollisuudesta järjestää tarpeellista sairaanhoitoa henkilöille, joilla on kunnassa väestökirjalaissa (141/69) tarkoitettu kotipaikka. Sama velvollisuus kunnalla on siellä oleskeleviin Suomen kansalaisiin nähden, vaikka he asuisivat ulkomailla. Kiireellistä hoitoa on annettava kaikille kunnassa oleskeleville. Lisäksi asiasta voidaan sopia valtioiden välillä. Säännös kunnassa oleskelevan suomalaisen oikeudesta sairaanhoitoon on tulkinnanvarainen. Se sopii huonosti yhteen sosiaaliturvasopimusten määräysten kanssa. Sitä on ollut

erityisen vaikea soveltaa pohjoismaiseen sosiaaliturvasopimukseen nähden ja käytäntö on vaihdellut maan eri osissa. Hankaluudet lisääntyisivät sovellettaessa Euroopan yhteisöjen asetusta (ETY) N:o 1408/71 sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä, johon viitataan Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen (ETA-sopimuksen) liitteessä. Sen vuoksi säännös ehdotetaan muutettavaksi tältä osin. Ulkosuomalaisilla olisi edelleen täällä oleskellessaan oikeus kiireelliseen hoitoon ja heihin sovellettaisiin tapauksesta riippuen asetuksen (ETY) N:o 1408/71 säännöksiä tai sosiaaliturvasopimusten määräyksiä tilapäisen

oleskelun aikana annettavasta sairaanhoidosta. Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelua ja valtionosuutta koskevan laindäännön uudistamisesta (HE 216/1991 vp). Siihen sisältyy ehdotus laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista, joka antaisi oikeuden periä muita kuin Suomessa asuvilta korkeampia potilasmaksuja kuin Suomessa asuvilta.

Kansalaisuuteen perustuvan eriarvoisen kohtelun poistaminen saattaa poikkeustapauksissa myös koskea Suomessa jatkuvasti oleskelevia Suomen kansalaisia, joilla ei ole kotipaikka missään kunnassa. Jos tältä osin syntyy ongelmia, ne on parempi ratkaista väestökirjanpidon keinoin kuin säätää asiasta sairaanhoitolainsäädännössä.

Sopimus Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välillä Pohjoismaiden kansalaisten oikeudesta käyttää omaa kieltään muussa pohjoismaassa (SopS 11/87) tuli voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1987. Sopimuksessa sopimusvaltiot sitoutuvat vaikuttamaan siihen, että toisen sopimusvaltion kansalainen tarvittaessa voi käyttää viranomaisissa ja muissa julkisissa toimielimissä omaa kieltään. Erikoissairaanhoitolain 33 §:n mukaan erikielisiä tai kaksikielisiä kuntia käsittävissä sairaanhoitopiirissä on turvattava potilaan sairaanhoito hänen omalla äidinkielellään, suomen tai ruotsin kielellä. Erikoissairaanhoitolain 33 §:ään ehdotetaan sisällytettäväksi uusi 4 momentti, jossa säädettäisiin siitä, että sairaanhoitopiirin kuntainliiton tulee lisäksi huolehtia siitä, että Pohjoismaiden kansalaiset voivat terveydenhuollon palveluja käyttäessään tarvittaessa käyttää omaa kieltään suomen, islannin, norjan, ruotsin ja tanskan kieltä. Sairaanhoitopiirin kuntainliiton olisi mikäli mahdollista huolehdittava siitä, että Pohjoismaiden kansalaiset saavat sen käsiteltävissä asioissa tarvittavan tulkittamis- ja kääntämispalvelun. Kansanterveyslain 28 §:n 3 momentissa (1117/90) on vastaava säännös.

Pohjoismaisen kielisopimuksen hyväksymistä koskevassa hallituksen esityksessä (HE 109/1982 vp) todetaan, että sopimusvaltion kansalaisen oikeus käyttää omaa kieltään on rajoitettu tapauksiin, joissa oman kielen käyttämiseen on tarvetta. Jos asianomainen hallitsee viranomaisen tai toimielimen kielen riittävästi hyvin, hänen tulee ensi sijassa käyttää sitä. Arvioitaessa asianomaisen henkilön kielitaidon riittävyyttä on otettava huomioon, minkälaisuudesta asiasta, yksinkertaisesta tai monimut-

kaisesta, kulloinkin on kyse. Kaksikielisten ja ruotsinkielisten sairaanhoitopiirin kuntainliittojen henkilökunta on velvollinen palvelemaan pohjoismaiden kansalaisia ruotsin kielellä, jos se edesauttaa asioiden hoitamista. Jollei asiaa voida näin hoitaa — esimerkiksi islantilaisen asiakkaan osalta — olisi kuntainliiton mikäli mahdollista huolehdittava siitä, että hankitaan tarvittava tulkittamis- ja kääntämispalvelu. Yksikielisissä suomenkielisissä kuntainliitoissa olisi vastaavasti turvaututtava tulkittamis- tai kääntämispalveluun, jollei tarvittavaa kielitaitoa sen piirissä muutoin ole. Käytännössä tämä edellyttää sairaanhoitopiireiltä varautumista tietysti määrin tulkittamis- ja kääntämispalvelujen järjestämiseen Pohjoismaiden kansalaisille.

Voimassa olevan erikoissairaanhoitolain mukaan kuntainliitto ei voi periä viivästyskorkoa toiselta kuntainliitolta niin sanotun kuntalaskutuksen yhteydessä eli kun on annettu hoitoa muun kuin kuntainliiton jäsenkunnan asukkaalle. Ehdotuksessa laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista on säännös asiakasmaksun viivästymisen johdosta perittävästä viivästyskorosta. Erikoissairaanhoitolakiin ehdotetaan vastaavan sisältöistä säännöstä kuntalaskutusta varten, jota viittaussäännöksen perusteella sovellettaisiin myös Helsingin yliopistollisessa keskussairaalassa.

Viittaus mahdollisuuteen poiketa lain säännöksistä kansainvälisen sopimuksen perusteella ehdotetaan selvyden vuoksi siirrettäväksi omaksi pykäläkseen. Sopimuksella tarkoitetaan tässä yhteydessä myös ETA-sopimusta ja näin ollen myös asetuksen (ETY) N:o 1408/71 säännöksiä.

Helsingin yliopistollisesta keskussairaalasta annetussa laissa (1064/89) ehdotetaan viitattavaksi erikoissairaanhoitolakiin siltä osin kuin on kysymys pohjoismaisesta kielisopimuksesta. Lisäksi säädettäisiin oikeudesta poiketa lain säännöksistä kansainvälisen sopimuksen perusteella.

Kansanterveyslakiin (66/72) ehdotetaan tehtäväksi vastaavat ulkosuomalaisia ja kansainvälisiä sopimuksia koskevat muutokset kuin erikoissairaanhoitolakiin on ehdotettu.

2. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Suomen kansalaisten aseman muuttumisella tuskin on mainittavia taloudellisia vaikutuksia.

Asetuksen (ETY) N:o 1408/71 perusteella annettu hoito laskutetaan tulevaisuudessa toimivaltaisesta valtiosta eli yleensä potilaan asuinmaasta tai perheenjäsenen kohdalla perheen huoltajan työskentelymaasta, jollei toisin ole sovittu. Laskutettavat määrät tulevat olemaan pieniä varsinkin siksi, että pohjoismaat ovat luopuneet kustannusten korvaamisesta maasta toiseen.

Sairaanhoidopiirit ja Helsingin yliopistollinen keskussairaalaliitto joutuvat jossain määrin varautumaan käännös- ja tulkkauspalvelujen järjestämiseen. Sosiaali- ja terveysministeriö huolehtii siitä, että lääninhallitukset kokoavat alueellisen tiedoston mahdollisista kääntäjistä ja tulkeista. Tapausten harvalukuisuuden vuoksi toiminnasta aiheutuvat kustannukset jäävät varsin vähäisiksi, suurimmillaankin muutamaan sataantuhanteen markkaan koko maassa.

1.

Laki

erikoissairaanhoitolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 1 päivänä joulukuuta 1989 annetun erikoissairaanhoitolain (1062/89) 3 §:n 2 momentti sekä

lisätään 33 §:ään uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4 momentti siirtyy 5 momentiksi, ja lakiin uusi 44 a ja 58 a § seuraavasti:

3 §

Sama velvollisuus kunnalla on kiireellisissä tapauksissa sellaisen henkilön erikoissairaanhoitoon, jolla ei ole Suomessa kotipaikkaa.

33 §

Sairaanhoidopiirin kuntainliiton tulee lisäksi huolehtia siitä, että Pohjoismaiden kansalaiset voivat terveydenhuoltopalveluja käyttäessään tarvittaessa käyttää omaa kieltään, suomen, islannin, norjan, ruotsin ja tanskan kieltä. Kuntainliiton on tällöin mikäli mahdollista huolehdittava siitä, että Pohjoismaiden kansalaiset saavat tarvittavan tulkitsemis- ja kääntämisavun.

3. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Terveydenhuoltoa koskevien oikeuksien rajaaminen kansalaisuuden perusteella sopii erityisen huonosti yhteen asetuksen (ETY) N:o 1408/71 kanssa, jossa edellytetään kaikkien sopimusvaltioiden kansalaisten yhdenvertaista kohtelua. Lainmuutos olisi kuitenkin tarpeellinen ilman ETA-sopimustakin eikä se ole sopimuksen voimaansaattamisen välttämätön edellytys.

4. Voimaantulo

Lainmuutokset ehdotetaan tuleviksi voimaan kuukauden kuluttua siitä kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

9 luku

Korvaukset

44 a §

Jos tässä luvussa tarkoitettua korvausta ei ole suoritettu eräpäivänä, saadaan vuotuista viivästyskorkoa periä eräpäivästä lukien enintään 16 prosenttia.

Viivästyskoron maksamisen perusteena oleva eräpäivä voi olla aikaisintaan kahden viikon kuluttua maksun määräytymisen perusteena olevan hoidon saamisesta.

58 a §

Tämän lain säännöksistä voidaan poiketa Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen perusteella.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

2.

Laki**Helsingin yliopistollisesta keskussairaalasta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Helsingin yliopistollisesta keskussairaalasta 1 päivänä joulukuuta 1989 annetun lain (1064/89) 8 §:n 4 momentti sekä

lisätään lakiin uusi 19 a § seuraavasti:

8 §

Sairaalassa annettavan sairaanhoidon johdosta ja valvonnasta, sairaanhoidon aloittamisesta ja lopettamisesta, potilaan hoidosta sekä tartuntatautien vastustamistyön ja mielenterveyshoidon järjestämisestä on soveltuvien osin voimassa, mitä erikoissairaanhoitolain 32 §:ssä, 33 §:n 1, 2 ja 4 momentissa sekä 34 §:ssä säädetään.

19 a §

Tämän lain säännöksistä voidaan poiketa Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen perusteella.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

3.

Laki**kansanterveyslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 28 päivänä tammikuuta 1972 annetun kansanterveyslain (66/72) 14 §:n 5 momentti, sellaisena kuin se on 5 päivänä elokuuta 1983 annetussa laissa (674/83), sekä

lisätään lakiin uusi 48 a § seuraavasti:

14 §

Kunnan asukkaalla tarkoitetaan tässä laissa henkilöä, jolla on kunnassa väestökirjalain (141/69) mukainen kotipaikka. Henkilön asuin- ja kotikunnalla tarkoitetaan kuntaa, jonka asukas hän on.

48 a §

Tämän lain säännöksistä voidaan poiketa Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen perusteella.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

Helsingissä 5 päivänä kesäkuuta 1992

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Ministeri Toimi Kankaanniemi

1.

Laki**erikoissairaanhoidolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 1 päivänä joulukuuta 1989 annetun erikoissairaanhoidolain (1062/89) 3 §:n 2 momentti sekä

lisätään 33 §:ään uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4 momentti siirtyy 5 momentiksi, ja lakiin uusi 44 a ja 58 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

Kunnan, jossa henkilöllä on väestökirjalaissa (141/69) tarkoitettu kotipaikka, on huolehdittava siitä, että henkilö saa 1 §:n 2 momentissa tarkoitetun tarpeellisen erikoissairaanhoidon tämän lain mukaisesti.

Jos Suomen kansalaisella ei ole Suomessa kotipaikkaa, on 1 momentissa tarkoitettu velvollisuus kunnalla, jossa henkilö oleskelee. Sama velvollisuus kunnalla on Suomessa kotipaikkaa vailla olevan ulkomaan kansalaisen erikoissairaanhoidon; kuitenkin vain kiireellisissä tapauksissa, jollei vastavuoroisesta järjestelystä ole valtioiden välillä toisin sovittu.

Sama velvollisuus kunnalla on kiireellisissä tapauksissa sellaisen henkilön erikoissairaanhoidon, jolla ei ole Suomessa kotipaikkaa.

33 §

Sairaanhoidopiirin kuntainliiton tulee lisäksi huolehtia siitä, että Pohjoismaiden kansalaiset voivat terveydenhuoltopalveluja käyttäessään tarvittaessa käyttää omaa kieltään, suomen, islannin, norjan, ruotsin ja tanskan kieltä. Kuntainliiton on tällöin mikäli mahdollista huolehdittava siitä, että Pohjoismaiden kansalaiset saavat tarvittavan tulkitsemis- ja kääntämisavun.

44 a §

Jos tässä luvussa tarkoitettua korvausta ei ole suoritettu eräpäivänä, saadaan vuotuista viivästyskorkoa periä eräpäivästä lukien enintään 16 prosenttia.

Viivästyskoron maksamisen perusteena oleva eräpäivä voi olla aikaisintaan kahden viikon kuluttua maksun määräytymisen perusteena olevan hoidon saamisesta.

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

58 a §

Tämän lain säännöksistä voidaan poiketa Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen perusteella.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .*

2.

Laki**Helsingin yliopistollisesta keskussairaalaasta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Helsingin yliopistollisesta keskussairaalaasta 1 päivänä joulukuuta 1989 annetun lain (1064/89) 8 §:n 4 momentti sekä

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

8 §

Sairaalassa annettavan sairaanhoidon johdosta ja valvonnasta, sairaanhoidon aloittamisesta ja lopettamisesta, potilaan hoidosta sekä tartuntatautien vastustamistyön ja mielenterveystyön järjestämisestä on soveltuvin osin voimassa, mitä erikoissairaanhoitolain 32 §:ssä, 33 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 34 §:ssä on säädetty.

Sairaalassa annettavan sairaanhoidon johdosta ja valvonnasta, sairaanhoidon aloittamisesta ja lopettamisesta, potilaan hoidosta sekä tartuntatautien vastustamistyön ja mielenterveystyön järjestämisestä on soveltuvin osin voimassa, mitä erikoissairaanhoitolain 32 §:ssä, 33 §:n 1, 2 ja 4 momentissa sekä 34 §:ssä säädetään.

19 a §

Tämän lain säännöksistä voidaan poiketa Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen perusteella.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .*

3.

Laki**kansanterveyslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 28 päivänä tammikuuta 1972 annetun kansanterveyslain (66/72) 14 §:n 5 momentti,
 sellaisena kuin se on 5 päivänä elokuuta 1983 annetussa laissa (674/83), sekä
lisätään lakiin uusi 48 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

14 §

Kunnan asukkaalla tarkoitetaan tässä laissa henkilöä, jolla on kunnassa väestökirjalain (141/69) mukainen kotipaikka. *Tässä laissa kunnan asukkaaksi katsotaan myös sellainen kunnassa oleskeleva Suomen kansalainen, jolla ei ole Suomessa väestökirjalain mukaista kotipaikkaa.* Henkilön asuin- ja kotikunnalla tarkoitetaan kuntaa, jonka asukas hän on.

Kunnan asukkaalla tarkoitetaan tässä laissa henkilöä, jolla on kunnassa väestökirjalain (141/69) mukainen kotipaikka. Henkilön asuin- ja kotikunnalla tarkoitetaan kuntaa, jonka asukas hän on.

48 a §

Tämän lain säännöksistä voidaan poiketa Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen perusteella.

Tämä laki tulee voimaan _____ *päivänä*
kuuta 199 . _____

